

**WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PLASTYKI DLA KLASY 6
SZKOŁY PODSTAWOWEJ IM. TADEUSZA KOŚCIUSZKI W STACHLEWIE**

Propozycja wymagań na poszczególne oceny przygotowana na podstawie treści zawartych w podstawie programowej, programie nauczania oraz podręczniku dla klasy czwartej szkoły podstawowej "Do dzieła!" Nowej Ery.

Nauczyciel: Jolanta Lorenc

Podczas ustalania oceny z plastyki szczególną uwagę należy zwrócić na wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć. Oprócz wiedzy i umiejętności równie ważna jest pozytywna postawa wobec przedmiotu. Składają się na nią: aktywne uczestnictwo w zajęciach, przynoszenie na lekcje odpowiednich materiałów i przyborów, przestrzeganie zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami, efektywne gospodarowanie czasem przeznaczonym na ćwiczenia plastyczne, a także zachowywanie porządku w swoim miejscu pracy – zarówno podczas zajęć, jak i po ich zakończeniu. Nie bez znaczenia są też dobre wyniki osiągane w konkursach plastycznych, udział w szkolnych i pozaszkolnych uroczystościach (przygotowywanie oprawy plastycznej imprez), uczestnictwo w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych, wykonywanie ponadobowiązkowych prac plastycznych, przygotowywanie gazetek szkolnych lub informacji wzbogacających proces lekcyjny na podstawie różnych źródeł.

Ocenianie prac plastycznych należy do najbardziej kontrowersyjnych aspektów ewaluacji, gdyż nie wszyscy uczniowie wykazują uzdolnienia w dziedzinie działań artystycznych. Aby dokonać sprawiedliwej oceny, nauczyciel powinien jawnie i w sposób konkretny określić kryteria oceniania, tak aby uczniowie sami mogli oceniać pracę zarówno własną, jak i kolegów. Do najczęściej wskazywanych kryteriów należą: zgodność pracy z tematem lekcji, poprawność wykorzystanych układów kompozycyjnych, trafność doboru środków artystycznego wyrazu, umiejętność posługiwania się daną techniką plastyczną, pomysłowość w doborze materiałów i narzędzi, stosowanie niekonwencjonalnych, twórczych rozwiązań, oryginalność realizacji danego tematu oraz estetyka pracy (ostatnie kryterium nie dotyczy uczniów cierpiących na różne dysfunkcje).

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z plastyki dla uczniów klasy VI:

Spełnienie wymagań pozwala postawić ocenę <u>doпускаjącą</u> .	Spełnienie wymagań pozwala postawić ocenę <u>dość dobrą</u> .	Spełnienie wymagań pozwala postawić ocenę <u>dobrą</u> .	Spełnienie wymagań pozwala postawić ocenę <u>bardzo dobrą</u> .	Spełnienie wymagań pozwala postawić ocenę <u>celującą</u> .
<p>Z pomocą nauczyciela uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · wymienia placówki działające na rzecz kultury, · tłumaczy zasady zachowania się w muzeum, · wskazuje zabytki znajdujące się w regionie, · podaje nazwiska najwybitniejszych malarzy polskich i zagranicznych, · wyjaśnia, kogo możemy nazywać twórcą ludowym, · opisuje tradycje i symbole związane ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą, · nazywa elementy dzieła plastycznego (linia, punkt, kontur, plama, walor barwa, światłocień, technika, faktura, kształt, kompozycja, perspektywa), · wskazuje podstawowe środki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu, · wskazuje miejsca w swoim regionie, w których można obejrzeć dzieła plastyczne, · wymienia najsłynniejsze polskie zabytki oraz zabytki znajdujące się w regionie, · podaje przykłady dziedzin sztuki uprawianych przez twórców ludowych oraz wykorzystywanych przez tych artystów technik plastycznych, · wyjaśnia znaczenie wybranych tradycji i symboli związanych ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą, · opisuje elementy dzieła 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu, · podaje nazwiska najwybitniejszych malarzy polskich i zagranicznych, · wymienia najsłynniejsze polskie zabytki i dzieła sztuki oraz zabytki znajdujące się w regionie, · analizuje wybrane dzieła sztuki, stosując wiedzę zdobytą podczas lekcji, · wskazuje najbliższy skansen, · wyjaśnia, czym są pieta i świątek, oraz określa ich cechy na podstawie fotografii, · omawia wybrane tradycje i symbole związane ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · dyskutuje na temat roli sztuki w życiu człowieka, · wymienia nazwiska najwybitniejszych artystów polskich i zagranicznych (malarzy, rzeźbiarzy, architektów), · zdobywa z różnych źródeł (internet, lokalna prasa, dostępne książki) informacje na temat artystów tworzących w regionie, · wymienia placówki kultury znajdujące się w rodzinnej miejscowości lub najbliższej okolicy oraz wyjaśnia, czym się one zajmują, · omawia rolę muzeów w procesie edukacji społeczeństwa, · wykazuje się rozległą wiedzą na temat polskich zabytków, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> · wykazuje szczególne zainteresowanie sztukami plastycznymi, · uzasadnia swoje upodobania estetyczne, · ciekawie opowiada o zabytkach swojego regionu, · gromadzi dodatkowe wiadomości związane z plastyką, · kolekcjonuje reprodukcje dzieł plastycznych i książki o sztuce, · wykazuje znajomość literatury przedmiotu wykraczającą poza materiał omawiany na lekcjach, · orientuje się w wydarzeniach plastycznych odbywających się w kraju i na świecie (wystawy, konkursy, biennale), · uczęszcza do galerii, muzeów itp.,

<p>wyrazu plastycznego znajdujące się w najbliższym otoczeniu i je opisuje,</p> <ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia znaczenie niektórych z omówionych na lekcji terminów plastycznych, · wymienia nazwy niektórych z poznanych dziedzin sztuki (np. rysunek, malarstwo, grafika, rzeźba, architektura, sztuka użytkowa, sztuka ludowa oraz współczesne formy: fotografika, film, instalacja, asamblaż, happening, performance), · rozróżnia dzieła należące do poszczególnych dziedzin twórczości artystycznej (rysunek, malarstwo, grafika, rzeźba, architektura, sztuka ludowa, rzemiosło artystyczne itd.), · tłumaczy, czym zajmują się rysownik, malarz, grafik, rzeźbiarz i architekt, · wskazuje różnice między rysunkiem a malarstwem, · uzyskuje barwy pochodne, wykorzystując barwy podstawowe, · wymienia podstawowe elementy warsztatu fotograficznego, · nazywa niektóre gatunki filmowe, · wskazuje środki przekazu należące do nowych mediów, · wskazuje podstawowe narzędzia pracy plastyka i wykorzystuje je w minimalnym stopniu w swoich działaniach, · podejmuje próby zastosowania elementów teorii w ćwiczeniach praktycznych, · wykonuje zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności, · utrzymuje w porządku swój warsztat pracy, · stara się przestrzegać zasad BHP podczas działań na lekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> · plastycznego, · tłumaczy znaczenie omówionych na lekcji terminów plastycznych, · wymienia poznane podczas lekcji dziedziny sztuki, · omawia poznane techniki malarskie, nazywając wykorzystywane w nich narzędzia i podłoża, · wyjaśnia najważniejsze podziały barw, · wskazuje elementy i układy tworzące daną kompozycję, · przygotowuje ilustrację z zastosowaniem danego rodzaju kompozycji, · rozpoznaje rodzaj kompozycji wykorzystanej w wybranych dziełach przedstawionych na reprodukcjach, · wykonuje rysunek z zastosowaniem wybranej perspektywy, · podaje najważniejsze cechy wybranych perspektyw malarskich, · tłumaczy, czym różni się technika druku wypukłego od techniki druku wklęsłego, · wymienia poszczególne rodzaje rzeźby, · dokonuje podziału architektury ze względu na jej funkcje, · wskazuje wytwory wzornictwa przemysłowego w najbliższym otoczeniu, · projektuje przedmioty codziennego użytku, · wyjaśnia, czym różni się fotografia artystyczna od fotografii użytkowej, · określa różnice między dziełami kina artystycznego a filmami komercyjnymi, · omawia funkcję nowych mediów w sztuce, · rozpoznaje narzędzia pomocne w pracy rysownika, malarza, rzeźbiarza, grafika, fotografika i filmowca, · omawia funkcje typowych narzędzi 	<ul style="list-style-type: none"> · charakteryzuje poszczególne dziedziny sztuki, · opisuje wybrane środki wyrazu plastycznego i przyporządkowuje je do określonej grupy elementów tworzących dzieło, · wymienia cechy poszczególnych rodzajów kompozycji, · określa sposób przedstawiania przestrzeni oraz rodzaje faktury zastosowane w dziele zaprezentowanym na oglądanej reprodukcji, · rozpoznaje, jakimi narzędziami posłużył się twórca dzieła poznawanego w postaci reprodukcji, · wyjaśnia, jak stosować sztalugi, matrycę i dłuto, · tłumaczy znaczenie poznanych terminów plastycznych, uzupełniając swoje definicje przykładami dzieł sztuki, · omawia wpływ barw ciepłych i zimnych na samopoczucie człowieka, · rozróżnia rodzaje malarstwa ze względu na przedstawianą tematykę (portret, pejzaż, martwa natura, malarstwo historyczne, rodzajowe itd.), · charakteryzuje prace graficzne, zwracając szczególną uwagę na materiał użyty do wykonania matrycy, · wskazuje różnice pomiędzy rzeźbą tradycyjną a kompozycją przestrzenną, · porównuje wzornictwo przemysłowe z rzemiosłem artystycznym, · wymienia podobieństwa między techniką malarską a techniką fotograficzną, · nazywa środki wyrazu artystycznego wykorzystywane w filmie (perspektywa, światło, kolor) oraz określa ich wpływ na atmosferę dzieła, 	<ul style="list-style-type: none"> · rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury, · określa funkcje wybranych dzieł oraz wskazuje cechy wyróżniające je spośród innych tekstów kultury z danej epoki, · posługuje się w swoich wypowiedziach podstawowymi terminami z poszczególnych dziedzin sztuki, · bierze aktywny udział w dyskusji dotyczącej podobieństw i różnic między poszczególnymi dziedzinami sztuki, · porównuje wybrane dzieła plastyczne pod kątem użytych w nich środków wyrazu plastycznego, · omawia wybrane przykłady wytworów sztuki ludowej pod względem ich formy i użytego materiału, · opisuje (w oparciu o przekazy ludowe) tradycje podtrzymywane w swoim regionie, · wylicza różnice między malarstwem realistycznym a malarstwem abstrakcyjnym, · określa cechy rzeźb należących do różnych rodzajów na podstawie wybranych przykładów, · opowiada o wybranej zabytkowej budowli i charakteryzuje jej funkcje, · analizuje wybrane wytwory wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego pod kątem ich funkcjonalności i estetyki, · omawia elementy dzieła plastycznego (kompozycja, światłocień, perspektywa, barwa) widoczne na wybranych fotografiach, · określa gatunek filmu na podstawie zaprezentowanego fragmentu, · świadomie korzysta z narzędzi sztuki nowych mediów (programy graficzne itp.) w swojej działalności 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia nazwiska wybitnych artystów działających w jego miejscowości lub regionie, · ocenia znaczenie twórczości wybranego artysty i jego zasługi dla środowiska lokalnego, regionu, kraju, świata, · posiada wiedzę i umiejętności wymienione w programie nauczania, · bierze czynny udział w zajęciach plastycznych, · analizuje prezentowane obiekty pod kątem ich treści, formy i emocjonalnego oddziaływania, · wykonuje prace dodatkowe będące uzupełnieniem treści poznanych na lekcji (opracowuje referaty traktujące o zagadnieniach poruszanych w literaturze przedmiotu, wykonuje pomoce dydaktyczne itp.), · wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną w pozalekcyjnych działaniach plastycznych (np. należy do szkolnego koła zainteresowań), · aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły (gazetki szkolne, dekoracje okolicznościowe) i regionu, · zdobywa nagrody na konkursach plastycznych, · wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy (nowatorska forma, wzbogacona materiałem ilustracyjnym i teoretycznym), · przygotowuje się systematycznie do zajęć, · utrzymuje wzorowy porządek na swoim stanowisku pracy, zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu, · przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.
--	--	---	--	--

	<p>stosowanych w poszczególnych technikach plastycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> · przedstawia obiekty na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego, · stosuje w działaniach artystycznych różne narzędzia i podłoża, · dostrzega wpływ faktury użytego podłoża na efekt końcowy działań plastycznych, · prowadzi zeszyt przedmiotowy, · uczestniczy w dyskusjach o prezentowanych obiektach po zachęceniu ze strony nauczyciela, · stosuje się do zasad organizacji pracy, · przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia, · aktywnie pracuje w grupie, · utrzymuje w porządku swój warsztat pracy, · przestrzega zasad BHP podczas działań plastycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia cechy charakterystyczne sztuki nowych mediów, · stosuje elementy wiedzy teoretycznej w ćwiczeniach praktycznych, · używa waloru w działaniach plastycznych odpowiednio do tematu i charakteru pracy, · wyjaśnia, w jaki sposób ukazać światłocień na rysunku, · dobiera narzędzia i podłoża w zależności od charakteru i tematu wykonywanej pracy plastycznej, · posługuje się właściwie przyborami i narzędziami plastycznymi, · porównuje środki wyrazu plastycznego zastosowane w dwóch wybranych dziełach malarskich zaprezentowanych na reprodukcjach, · wykorzystuje dany rodzaj kompozycji oraz wybraną technikę plastyczną podczas tworzenia ilustracji, · omawia wybrany obraz pod kątem zastosowanego rodzaju kompozycji, · tłumaczy, na czym polega perspektywa przedstawiona na obrazie, · dobiera rodzaj perspektywy do tematu wykonywanej pracy, wykorzystując w praktyce wiedzę teoretyczną, · realizuje proste projekty w dziedzinie sztuki użytkowej, · wykonuje prace plastyczne poprawne pod względem technicznym i estetycznym, · określa rolę środków wyrazu, które zastosował w pracy plastycznej, · prowadzi systematycznie zeszyt przedmiotowy, · zachowuje koncentrację podczas lekcji, · uczestniczy aktywnie w dyskusjach na temat prezentowanych obiektów, · organizuje poprawnie swoje 	<ul style="list-style-type: none"> · twórczej, · przestrzega praw autorskich, · potrafi właściwie wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną we własnej twórczości, · operuje sprawnie wybraną techniką plastyczną, · wykonuje oryginalne i pomysłowe prace zgodne z podanym tematem, · wybiera technikę odpowiednią dla najlepszego wyrażenia tematu i analizuje ją pod kątem uzyskanych efektów plastycznych, · tworzy prace, ujawniając bogatą wyobraźnię i zręczność wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne środki plastyczne oraz fakturę podłoża, · realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, stosując m.in. narzędzia i wytwory multimedialne, · posługuje się biegle poszczególnymi środkami wyrazu plastycznego, · stosuje plamy walorowe w celu ukazania w rysunku światłocienia na przedmiotach, · dokonuje ekspresji uczuć i nastrojów w pracy plastycznej za pomocą odpowiednio dobranych środków plastycznych, · wykorzystuje umiejętnie różne rodzaje perspektywy w celu ukazania przestrzeni na płaszczyźnie, · analizuje własną pracę pod kątem zastosowanych środków wyrazu plastycznego, · bierze udział w konkursach plastycznych przeprowadzanych na terenie szkoły lub poza nią, · prowadzi zeszyt przedmiotowy systematycznie i estetycznie, · jest aktywny podczas lekcji, z zaangażowaniem dyskutuje o prezentowanych obiektach, · organizuje swoje miejsce pracy, przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia, 	
--	--	---	--	--

		<p>miejsce pracy oraz przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,</p> <ul style="list-style-type: none"> · efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą, · utrzymuje w porządku swój warsztat pracy, · przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami. 	<ul style="list-style-type: none"> · efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą, · utrzymuje w porządku swój warsztat pracy zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu, · przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami. 	
<p>1. i 2. ABC sztuki</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym się różni oryginalne dzieło sztuki od kopii i reprodukcji, - tłumaczy, czym jest falsyfikat, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje, w jaki sposób można korzystać z dzieł sztuki, - definiuje plagiat i piractwo, - tworzy album z własnymi pracami lub reprodukcjami dzieł sztuki. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, czego dotyczy prawo autorskie, - tłumaczy, na czym polega prawo cytatu, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady ochrony wizerunku, - przybliża znaczenie własności intelektualnej, - wykonuje pracę plastyczną inspirowaną wybranym dziełem sztuki. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje wyróżniającą pracę plastyczną inspirowaną wybranym dziełem sztuki.
<p>3. i 4. Światłocień</p> <ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, czym jest światłocień, - określa, jaka jest rola światłocienia w rysunku, malarstwie i grafice, - wyjaśnia, w jaki sposób można ukazać światłocień w rysunku, malarstwie i grafice, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w swojej pracy światłocień, - wykonuje pracę plastyczną, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, czym jest modelunek światłocieniowy, - wyjaśnia funkcję światła i cienia w sztuce nowoczesnej i najnowszej, - określa znaczenie światła w fotografii i filmie, - omawia reprodukcje dzieł sztuki pod kątem zastosowanego światłocienia, 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wpływ światłocienia na wymowę dzieła na podstawie reprodukcji obrazu oraz własnej pracy, - stosuje światłocień w działaniach plastycznych odpowiednio do tematu i charakteru pracy, - tworzy z wyobraźni pracę plastyczną, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez światłocień. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy z wyobraźni wyróżniającą pracę plastyczną, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez światłocień.
<p>5. Zrób to sam – Miękki naszyjnik</p> <ul style="list-style-type: none"> - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i tworzy ozdobę według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne barwy, kształty, faktury i kompozycje, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, - dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
<p>6. Perspektywa rzędowa i kulisowa</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest perspektywa, - tłumaczy, na czym polega stosowanie perspektywy, - wymienia cechy perspektywy rzędowej i kulisowej, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady układów kulisowych z najbliższego otoczenia, - wskazuje na reprodukcjach wybranych dzieł perspektywę rzędową i kulisową, - wykonuje pracę z zastosowaniem układu pasowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę perspektywy w dziełach różnych dziedzin, - omawia, na czym polegają układy rzędowy i kulisowy, - wyjaśnia pochodzenie nazwy <i>perspektywa kulisowa</i>, - porównuje reprodukcje malowideł sztuki prehistorycznej i starożytnego Egiptu pod kątem zastosowanej perspektywy, 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy różnice między perspektywą rzędową a kulisową na przykładach reprodukcji wybranych dzieł, - twórczo stosuje perspektywę rzędową i kulisową w działaniach plastycznych, - wykonuje projekt dekoracji do szkolnego przedstawienia z wykorzystaniem perspektywy kulisowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje wyróżniający projekt dekoracji do szkolnego przedstawienia z wykorzystaniem perspektywy kulisowej.

<p>7. i 8. Perspektywa zbieżna - podaje główne elementy perspektywy zbieżnej, - wyjaśnia, na czym polega stosowanie perspektywy zbieżnej, - wymienia rodzaje perspektywy zbieżnej,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje podstawowe zasady tworzenia perspektywy zbieżnej w działaniach plastycznych, - wykonuje pracę plastyczną, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rodzaje perspektywy zbieżnej, - wyjaśnia rolę perspektywy zbieżnej w sztuce, - określa rodzaj perspektywy zbieżnej w wybranych reprodukcjach dzieł sztuki, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje związki pomiędzy zastosowanym rodzajem perspektywy a wyglądem przestrzeni w dziele - tłumaczy zasady skrótu perspektywicznego, - tworzy z wyobraźni pracę plastyczną, stosując perspektywę zbieżną odpowiednio do tematu i charakteru pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy z wyobraźni wyróżniającą pracę plastyczną, stosując perspektywę zbieżną odpowiednio do tematu i charakteru pracy.
<p>9. Perspektywa powietrzna i barwna - podaje cechy perspektywy powietrznej i barwnej, - wyjaśnia, na czym polega stosowanie perspektywy powietrznej i barwnej,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia barwy, które tworzą pierwszy plan przedstawienia w perspektywie barwnej oraz jego dalsze plany, - dopasowuje kolory pod względem ich temperatury, - tworzy pracę z zastosowaniem perspektywy powietrznej lub barwnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje w działaniach plastycznych wiedzę o złudzeniach wzrokowych i wzajemnym oddziaływaniu barw, - stosuje zasady tworzenia perspektywy powietrznej i barwnej, - poprawnie ocenia temperaturę poszczególnych barw względem innych, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje wybrane dzieła sztuki malarskiej pod kątem zastosowanej perspektywy powietrznej i barwnej, - tworzy z wyobraźni pracę plastyczną, stosując perspektywę powietrzną lub barwną odpowiednio do tematu i charakteru pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy z wyobraźni wyróżniającą pracę plastyczną, stosując perspektywę powietrzną lub barwną odpowiednio do tematu i charakteru pracy.
<p>10. Zrób to sam – Mebel do przechowywania - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i tworzy mebel według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne kształty, faktury i kompozycje, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, - dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
<p>11. Perspektywa aksonometryczna i umowna - podaje cechy perspektywy aksonometrycznej i umownej,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega stosowanie perspektywy aksonometrycznej i umownej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między perspektywą aksonometryczną a zbieżną, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy perspektywy aksonometrycznej i umownej na przykładzie wybranych reprodukcji, - ocenia nowoczesne eksperymenty z perspektywą na wybranych przykładach. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
<p>12. i 13. Rysunek - charakteryzuje rysunek jako dziedzinę sztuki, - wymienia narzędzia rysunkowe, - podaje rodzaje rysunku,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje elementy abecadła plastycznego wykorzystywane w rysunku, - rozpoznaje rysunki wśród dzieł innych dziedzin sztuki, - wykonuje rysunek z zastosowaniem wybranych środków wyrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rodzaje i funkcje rysunku, - wskazuje różnice między szkicem a namalowanym na jego podstawie obrazem, - porównuje wybrane dzieła rysunku pod kątem zastosowanych środków wyrazu plastycznego, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyraża własną opinię na temat analizowanego dzieła rysunkowego, - świadomie i ekspresyjnie posługuje się w rysunku linią, plamą walorową i światłocieniem, - właściwie dobiera narzędzia rysunkowe do zadanego tematu, 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje własny rysunek pod kątem zastosowanych środków wyrazu plastycznego.
<p>14. Zrób to sam – Stroik na święta - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot dekoracyjny, korzystając z podanych propozycji,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i tworzy dekorację według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne barwy, kształty, faktury i kompozycje, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, - dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
<p>15. i 16. Malarstwo - charakteryzuje malarstwo jako dziedzinę sztuki,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia obraz realistyczny od dzieła abstrakcyjnego, - rozpoznaje na przykładowych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia środki wyrazu w malarstwie - wskazuje różnice między malarstwem dawnym a współczesnym, 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje dzieła reprezentujące różne rodzaje malarstwa pod kątem zastosowanych środków wyrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje wyróżniającą pracę malarską o charakterze abstrakcyjnym.

<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne techniki malarskie, 	<p>reprodukcjach dzieł wybrane tematy malarstwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia wybrany rodzaj malarstwa, - stosuje różne narzędzia malarskie, - wykonuje pracę malarską o charakterze realistycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym się różni malarstwo realistyczne od abstrakcyjnego, - omawia tematy malarstwa na przykładach reprodukcji obrazów zamieszczonych w podręczniku, 	<p>plastycznego,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyraża własną opinię na temat analizowanego dzieła malarskiego, - stosuje różne techniki malarskie, kompozycje i zestawy barw w działaniach plastycznych, - wykonuje pracę malarską o charakterze abstrakcyjnym. 	
<p>17. Malarstwo impresjonizmu i symbolizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> - sytuuje impresjonizm i symbolizm w czasie, - wymienia typowe cechy obrazów zaliczanych do impresjonizmu i symbolizmu, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady dzieł sztuki impresjonistycznej i symbolistycznej, - tworzy w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką impresjonizmu i symbolizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy czasowe impresjonizmu i symbolizmu, - rozpoznaje i omawia cechy dzieł sztuki impresjonizmu i symbolizmu, 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką impresjonizmu i symbolizmu, twórczo interpretując temat. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy w określonej technice plastycznej wyróżniającą pracę inspirowaną sztuką impresjonizmu i symbolizmu, twórczo interpretując temat.
<p>18. Zrób to sam – Stolik na kółkach</p> <ul style="list-style-type: none"> - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i tworzy mebel według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne linie, barwy, kształty i kompozycje, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, - dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
<p>19. i 20. Grafika</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje grafikę jako dziedzinę sztuki, - wymienia narzędzia stosowane w grafice, - podaje środki wyrazu plastycznego stosowane w grafice, - wskazuje dwa podstawowe rodzaje grafiki, - podaje przykłady grafiki użytkowej z najbliższego otoczenia, - określa, czym zajmują się grafika reklamowa i książkowa, 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, czym jest matryca, - wyjaśnia różnicę między drukiem wypukłym a wklęsłym, - wykonuje prostą odbitkę w technice druku wypukłego, - z pomocą nauczyciela wykonuje pracę graficzną z zastosowaniem odpowiednich programów komputerowych, - wykonuje projekt graficzny, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia etapy pracy w technice druku wklęsłego i wypukłego, - podaje rodzaje grafiki ze względu na użytą matrycę, - opisuje rolę grafiki jako dziedziny sztuki, - wskazuje różnice między grafiką dawną a współczesną, - omawia funkcję znaku plastycznego w życiu codziennym, - wymienia cechy grafiki użytkowej i jej rodzaje, - porównuje przykłady grafiki warsztatowej i użytkowej, 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje dzieło grafiki warsztatowej i użytkowej na podstawie wybranej reprodukcji, - wyraża własną opinię na temat analizowanych dzieł graficznych, - twórczo wykorzystuje w działaniach plastycznych technikę druku wklęsłego i wypukłego, - samodzielnie wykonuje pracę graficzną z wykorzystaniem odpowiednich programów komputerowych, - wykonuje projekt graficzny na zadany temat, twórczo interpretując zadanie. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje wyróżniający projekt graficzny na zadany temat, twórczo interpretując zadanie.
<p>21. i 22. Rzeźba</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rzeźbę jako dziedzinę sztuki, - wymienia materiały i narzędzia wykorzystywane w rzeźbiarstwie, - podaje rodzaje rzeźby, 	<ul style="list-style-type: none"> - wlicza przykłady rzeźb znajdujących się w najbliższej okolicy, - wyjaśnia termin <i>relief</i>, - przygotowuje płaskorzeźbę (medal), - wykonuje pracę plastyczną, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy różnych rodzajów rzeźb na podstawie wybranych przykładów, - tłumaczy, czym się różni rzeźba od płaskorzeźby, - charakteryzuje rzeźbę wolno stojącą na wybranym przykładzie z podręcznika, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia i porównuje rzeźby realistyczne i abstrakcyjne, - wskazuje różnice między rzeźbą dawną a współczesną, - wyraża własną opinię na temat analizowanej pracy rzeźbiarskiej, - wykonuje małą rzeźbę o złożonej formie i zróżnicowanej fakturze. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje małą rzeźbę o złożonej formie i zróżnicowanej fakturze, wyróżniającą się na tle klasy.
<p>23. Zrób to sam – Gumowy pasek</p> <ul style="list-style-type: none"> - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i tworzy element ubioru według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne kształty i 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.

		faktury,	- dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy.	
24. i 25. Architektura - charakteryzuje architekturę jako dziedzinę sztuki, - wymienia rodzaje architektury ze względu na jej funkcje, - podaje przykłady architektury o różnym przeznaczeniu, występujące w okolicy,	- wyjaśnia termin: <i>urbanistyka</i> , - określa funkcje oglądanej budowli, - z pomocą nauczyciela tworzy projekt budowli, - wykonuje pracę plastyczną, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku.	- określa formę i funkcję budowli na podstawie wskazanej reprodukcji, - porównuje znaczenie terminów: <i>architektura krajobrazu</i> , <i>mała architektura</i> , <i>architektura wnętrz</i> , - ocenia zaplanowanie przestrzeni w pobliżu swojego miejsca zamieszkania pod względem funkcjonalności i estetyki,	- wskazuje różnice między architekturą dawną a współczesną, - analizuje związki między funkcją a formą obiektów architektonicznych, - wyraża własną opinię na temat analizowanego dzieła architektonicznego, - tworzy projekt budowli, - wykonuje pracę plastyczną według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując środki plastyczne.	- wykonuje wyróżniającą pracę plastyczną według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując środki plastyczne.
26. Początki nowoczesnej architektury - sytuuje w czasie początek nowoczesnej architektury, - wymienia typowe cechy nowoczesnej architektury,	- podaje przykłady dzieł nowoczesnej architektury, - tworzy w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną nowoczesną architekturą.	- określa ramy czasowe nowoczesnej architektury, - rozpoznaje budowle zaliczane do nowoczesnej architektury,	- wymienia i omawia przykłady nowoczesnej architektury, - tworzy w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną nowoczesną architekturą, twórczo interpretując temat.	- tworzy w określonej technice wyróżniającą plastyczną pracę inspirowaną nowoczesną architekturą, twórczo interpretując temat.
27. Zrób to sam – Puf z tektury - planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji,	- planuje kolejne etapy swojej pracy, - wykonuje przedmiot użytkowy, korzystając z podanych propozycji, - stosuje w działaniach plastycznych określone techniki i materiały.	- projektuje i tworzy mebel według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne linie, barwy, kształty i faktury,	- stosuje różne techniki i narzędzia plastyczne, - wykorzystuje w swojej pracy wiedzę na temat właściwości materiałów, - dba o estetyczne i staranne wykonanie pracy.	- tworzy wyróżniającą pracę na podany temat.
28. i 29. Sztuka użytkowa - tłumaczy, czym jest sztuka użytkowa, - wyjaśnia terminy <i>design</i> i <i>ergonomia</i> , - wlicza środki wyrazu sztuki użytkowej, - określa, czym są wzornictwo przemysłowe i rzemiosło artystyczne,	- omawia etapy tworzenia dzieł sztuki użytkowej, - wymienia przykłady wytworów sztuki użytkowej z codziennego życia, - z pomocą nauczyciela tworzy projekt przedmiotu codziennego użytku, - wykonuje pracę plastyczną, korzystając ze wskazówek zawartych w podręczniku.	- tłumaczy związek między estetyką a funkcjonalnością przedmiotu, - analizuje i porównuje przedmioty pod kątem ich funkcjonalności i estetyki, - wyraża własną opinię na temat analizowanego dzieła sztuki użytkowej,	- samodzielnie przygotowuje projekt przedmiotu z uwzględnieniem jego funkcjonalności i estetyki, - wykonuje pracę plastyczną według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne środki plastyczne.	- wykonuje wyróżniającą pracę plastyczną według własnego pomysłu, twórczo wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne środki plastyczne.
30. Secesyjne dzieła sztuki użytkowej - sytuuje styl secesyjny w czasie, - wymienia typowe cechy wytworów sztuki secesyjnej,	- podaje przykłady dzieł sztuki secesyjnej, - tworzy w wybranej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką secesyjną.	- określa ramy czasowe secesji, - rozpoznaje wytwory sztuki secesyjnej,	- wymienia i omawia przykłady wytworów sztuki secesyjnej z dziedziny malarstwa, rzeźby, architektury i sztuki użytkowej, - tworzy w określonej technice plastycznej pracę inspirowaną sztuką secesyjną, twórczo interpretując temat.	- tworzy w określonej technice plastycznej wyróżniającą pracę inspirowaną sztuką secesyjną, twórczo interpretując temat.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował wymagań określonych dla oceny minimum dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca

Przyswojenie przez ucznia podstawowych wiadomości i umiejętności wymienionych w programie nauczania dla przedmiotu *plastyka* stanowi podstawę do wystawienia oceny dopuszczającej. Dziecko powinno rozwiązywać (samodzielnie bądź z pomocą nauczyciela) zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności, wykorzystując w stopniu minimalnym dostępne narzędzia pracy.

Ocena dostateczna

Jeżeli uczeń opanuje w stopniu średnim materiał objęty programem nauczania (braki w wiadomościach o charakterze szczegółowym), należy wystawić mu ocenę dostateczną. Dziecko powinno samodzielnie rozwiązywać zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności, poprawnie posługując się różnymi przyborami i narzędziami pracy.

Ocena dobra

Stosowanie przez ucznia w praktyce elementów zdobytej wiedzy teoretycznej oraz jego aktywne uczestnictwo w zajęciach (udział w dyskusjach na temat prezentowanych obiektów, staranne wykonywanie ćwiczeń obowiązkowych) stanowi podstawę do wystawienia oceny dobrej. Dziecko powinno samodzielnie rozwiązywać zadania teoretyczne, odpowiednio posługiwać się przyborami i narzędziami oraz wykonywać prace plastyczne poprawne pod względem technicznym i estetycznym.

Ocena bardzo dobra

Uczeń, który opanował wszystkie określone w programie nauczania wiadomości i umiejętności oraz wykorzystuje je w działaniach plastycznych, otrzymuje stopień bardzo dobry. Dziecko bierze udział w dyskusjach na temat prezentowanych obiektów, podczas których przekonująco uzasadnia swoje poglądy. Stosuje również z powodzeniem wiedzę teoretyczną, wykonując ćwiczenia praktyczne, oraz sprawnie operuje wybraną techniką plastyczną. Ponadto chętnie uczestniczy w różnorodnych działaniach plastycznych na terenie szkoły i poza nią (startuje w konkursach plastycznych, wykonuje gazetki szkolne i oprawę plastyczną imprez, należy do koła zainteresowań) oraz uzupełnia wiadomości samodzielnie dobranymi lub wskazanymi przez nauczyciela lekturami.

Ocena celująca

Jeżeli uczeń przejawia szczególne zainteresowania plastyką (np. kolekcjonuje reprodukcje i książki o sztuce, przygotowuje referaty i pomoce dydaktyczne, uczęszcza do galerii, muzeów itp.) oraz posiada wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza wymagania określone w programie nauczania, może uzyskać stopień celujący. Ponadto powinien aktywnie uczestniczyć w zajęciach pozalekcyjnych, osiągać sukcesy w konkursach plastycznych, wykazywać zaangażowanie i twórczą inicjatywę we wszelkich działaniach plastycznych na terenie szkoły oraz poza nią.